

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ**

Циклова комісія економіки та управління

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

з навчальної дисципліни «Організація і методика аудиту»
вибіркових компонент
освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Облік і аудит

за темою № 7 - Аудит запасів підприємства

Харків 2022

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2022 №8

СХВАЛЕНО

Методичною радою
Кременчуцького льотного
коледжу
Протокол від 22.08.2022 №1

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2022 №8

Розглянуто на засіданні циклової комісії економіки та управління
(протокол від 15.08.2022 №1)

Розробники:

1. Викладач циклової комісії економіки та управління, спеціаліст вищої категорії, викладач – методист Бондаренко Л.Ф.
2. Викладач циклової комісії економіки та управління, спеціаліст вищої категорії, викладач – методист Хиль Л.П.

Рецензенти:

1. Зав. кафедри міжнародних економічних відносин та адміністрування Кременчуцького інституту ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», к.е.н., доцент Єфременко А.Г.
2. Професор кафедри бізнес адміністрування, маркетингу і туризму Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського, д.е.н., професор Дружиніна В.В.

План лекції:

1. Особливості нормативної бази аудиту запасів
2. Мета, завдання та предметна область аудиторського дослідження
3. Методологія аудиту запасів підприємства

Рекомендована література:

Основна література:

1. Аудит: методика і організація : навч. посібник / Н. І. Гордієнко, О. В. Харламова, Ю. І. Мізік, О. О. Конопліна ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 319 с.
2. Аудит: навч. посіб. / С.І. Дерев'янка, Н.П. Кузик, С.О. Олійник та ін. — К.: ЦУЛ, 2016. — 380с.
3. Аудит: навчальний посібник / А. О. Баранова, Т. А. Наумова., А.І. Кашперська. – Х.: ХДУХТ, 2017. – 246 с.
4. Виноградова М.О., Жидєєва Л.І. Аудит: Навчальний посібник. — К.: ЦУЛ, 2014. — 500с.
5. Коваль М.І., Михайленко О.В. Аудит: організація і методика.— К.: ВД "Персонал", 2014. — 222с.
6. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: Наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013р. №433 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
7. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2016–2017 років (частина I) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.apu.net.ua/1151-miznarodni-standarti-kontrolu-yakosti-2016-2017>
8. Никонович М.О. Аудит: Підручник. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. — 748с.
9. Пашкевич М.С. Контроль: незалежний, внутрішній, державний: навч. посіб. : у 2 ч. Ч. 1. Незалежний аудиторський та внутрішньогосподарський контроль [Електронний ресурс] / М.С. Пашкевич, Н.Л. Шишкова ; М-во освіти і науки України, Нац. гірн. ун-т. – Електрон. текст. – Дніпро : НГУ, 2017. – 182 с.
10. Пилипенко І.І., Каменська Т.О., Корінько М.Д., Проскуріна Н.М., Редько О.Ю. Аудит: підручник / За ред. І.І. Пилипенка. – К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2015. – 643 с.
11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999р. №246 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
12. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Міністерства

фінансів України від 02.09.2014р. №879 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>

13. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>

14. Рядська В.В., Петраков Я.В. Аудит: практикум. — К.: ЦУЛ, 2018.— 416с.

Допоміжна література:

15. Верига Ю. А. Іщенко В.Л., Гладких Т.В. та ін. Бухгалтерський облік і аудит. Термінологічний українсько-російсько-англійський словник: Навчальний посібник. — К.: ЦУЛ, 2012. — 292с.

16. Войнаренко М.П., Пономарьова Н.А., Замазій О.В. Міжнародні стандарти фінансової звітності та аудиту: Навчальний посібник для ВНЗ. — К.: ЦУЛ, 2010.— 488с.

17. Воронко Р.М., Редченко К.І., Благун І.Г. Міжнародні системи обліку і звітності та аудиту: Навчальний посібник для ВНЗ. — Львів: Магнолія 2006, 2011.— 522с.

18. Гаркуша Н.М., Цуканова О.В., Горошанська О.О. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті: Навчальний посібник для ВНЗ. — К.: Знання, 2011.— 591с.

19. Дікань Л.В., Голуб Ю.О., Синюгіна Н.В. Державний аудит: Навчальний посібник для ВНЗ. / За ред. Дікань Л.В. — К.: Знання, 2011.— 503с.

20. Кулаковська Л.П., Піча Ю.В. Організація і методика аудиту: Підручник для ВНЗ. — К.: Каравела, 2012. — 544с.

21. Лозовицький С.П. Аудит: Навчальний посібник для ВНЗ. — Львів: Магнолія 2006, 2011.— 466с.

22. Любенець С.В. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті: Навчальний посібник. — Львів: Магнолія 2006, 2010.— 261с.

23. Немченко В.В., Редько К.О. та ін. Аудит в Україні: основи державного, незалежного професійного та внутрішнього аудиту. — К.: ЦУЛ, 2012. — 540с.

24. Огійчук М.Ф., Новіков І.Т., Рагуліна І.І. Аудит: організація і методика: Навчальний посібник для ВНЗ. — 2-е вид. — К. Алерта, 2012.— 664с.

25. Петренко С.М., Пальцун І.М. Аудит: теорія і практика застосування міжнародних стандартів: Навчальний посібник для ВНЗ. — Львів: Магнолія 2006, 2013.— 520с.

26. Порядок визначення розмірів збитків від крадіжок, недостачі, знищення (пошкодження) матеріальних цінностей»: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.01.96р. № 116 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>

27. Сметанко О.В., Шарапова І.С., Горбачьов В.О., Бурдюг Н.В. та ін. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті: Навчальний посібник. / За ред. Сметанко О.В.— К.: ЦУЛ, 2013.— 456с.

28. Стасишен М.С., Піча Ю.В. Основи аудиту в схемах, графіках і таблицях: Навчальний посібник для ВНЗ. — К.: Каравела, 2012.— 192с.

29. Суха О.Р. Аудит. Навчальний посібник.— Львів: Новий світ-2000, 2011.— 284с.
30. Труш В.Є., Калінська Т.А., Алексєєва Т.А., Дмитрієнко І.О. Організація і методика аудиту підприємницької діяльності: Навчально-методичний посібник. / За ред. Труша В.Є.— Херсон: Олди-плюс, 2010.— 150с.
31. Утенкова К.О. Аудит: Навчальний посібник для ВНЗ. — К.: Алерта, 2011.— 408с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

32. Офіційний портал Верховної Ради України: Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>
33. Офіційний сайт «Вісник податкової служби України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua>.
34. Офіційний сайт журналу «Все про бухгалтерський облік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vobu.ua>
35. Офіційний сайт журналу «Дебет-Кредит» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dtki.com.ua>

1. Особливості нормативної бази аудиту запасів

Основним нормативним документом, який здійснює забезпечення організації та методології ведення бухгалтерського обліку виробничих запасів, є П(С)БО 9 „Запаси”, затверджене наказом Міністерства фінансів України № 246 від 20.10.1999 р.

Згідно П(С)БО 9 „Запаси” запаси - активи, які:

- утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності;
- перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва;
- утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством.

Інструкція по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 11.08.94р. № 69, описує процедуру проведення інвентаризації наявності товарно-матеріальних цінностей на складах, визначення фактичного залишку, порівняння фактичного залишку з документальним, послідовність оформлення документації для проведенні інвентаризації та порядок оформлення результатів інвентаризації.

Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей, затверджений Постановою КМУ від 22.01.96р. № 116 визначає порядок проведення розрахунків суми відшкодування матеріальних збитків від нестачі, виявленої в процесі інвентаризації та процедури відшкодування.

2. Мета, завдання та предметна область аудиторського дослідження

Метою аудиту виробничих запасів є висловлення аудитором думки про те, чи відповідає фінансова інформація щодо руху і залишків виробничих запасів на підприємстві в усіх суттєвих аспектах нормативним документам, які регламентують порядок її підготовки і надання користувачам.

Для досягнення основної мети аудиту аудиторі необхідно виконати такі завдання:

1. Встановлення достовірності первинних даних бухгалтерського обліку щодо фактичної наявності та руху виробничих запасів, напівфабрикатів, МШП, готової продукції, товарів.
2. Перевірка повноти та своєчасності відображення первинних даних по обліку запасів в зведених документах та облікових регістрах.
3. Перевірка правильності ведення обліку запасів відповідно до діючих законодавчих та нормативних актів, облікової політики господарюючого суб'єкта
4. Перевірка достовірності відображення залишку запасів у звітності господарюючого суб'єкта.

Предметна область аудиторського дослідження

Інформація про наявність та рух запасів знаходить відображення на рахунках класу 2 "Запаси", в журналах №3 (надходження), 5 та 5(А) (вибуття), відомостях до них та в звітності:

- в II розділі активу Балансу у рядку 1100 «Запаси»;
- у розділі VII «Запаси» форми №5.

Джерела інформації: наказ про облікову політику підприємства, договори з матеріально відповідальними особами, договори з контрагентами, первинні документи (накладні, лімітно-заборні картки, накладні на внутрішнє переміщення, акти на списання тощо), регістри обліку (в тому числі матеріальні звіти, оборотно-сальдові відомості), акти та висновки попередніх перевірок.

3. Методологія аудиту запасів підприємства

Тест оцінки системи внутрішнього контролю запасів

№	Зміст
1.	Чи відповідає зберігання запасів вимогам щодо належного зберігання: охорона, страхування (технологічні умови, необхідні пристосування, запобігання псуванню) тощо?
2.	Чи закріплені запаси, що знаходяться на складі і в експлуатації, за особами, відповідальними за їх зберігання і використання?
3.	Наявність договорів про повну матеріальну відповідальність з працівниками, які безпосередньо пов'язані із зберіганням, обробкою, продажем (відпуском), перевезенням або застосуванням у процесі виробництва переданих йому запасів, якщо вони обіймають посади, передбачені спеціальним переліком?
4.	Чи ведеться облік у розрізі підзвітних осіб?
5.	Працівників, безпосередньо пов'язаних із збереженням та відпуском запасів, зобов'язують брати відпустку, призначають на час відпустки інших осіб, здійснюють передачі, інвентаризації?

№	Зміст
6.	Доступ до комп'ютеризованих записів по запасах є тільки в осіб, для яких це пов'язано з посадовими обов'язками?
7.	Чи використовуються попередньо пронумеровані документи, та їх видача реєструється в журналах (книгах) пронумерованих, прошнурованих, скріплених печаткою?
8.	Періодичність проведення інвентаризації: <ul style="list-style-type: none"> – 1 раз на рік – частіше 1 - ого разу на рік – рідше 1 - ого разу на рік
9.	Чи відображається в обліку результат інвентаризації?
10.	Невикористані частини інвентаризаційних описів прокреслюються лінією
11.	Чи виявлені у звітному періоді факти крадіжки та псування запасів і на яку суму?
12.	Чи списувалися за нормами природний убуток запасів та їх сума?
13.	Чи ліквідувались у звітному періоді запаси та їх сума?
14.	Чи оприбутковували зайві матеріальні цінності, виявлені в результаті інвентаризації та яку суму?
15.	Чи списувалися неліквідні та залежалі ТМЦ та на яку суму?
16.	Чи проводяться на підприємстві незаплановані (раптові) інвентаризації окремих видів запасів, груп, в окремих місцях зберігання та в підзвіт?
17.	Чи проводиться звірка даних реєстрів бухгалтерського обліку запасів з даними Головної книги?
18.	Чи здійснюється звірка за відпуском запасів на підставі лімітно-забірних карт з документами на витрачання?
19.	Чи проводиться контроль за фактами списань від псування та знищення запасів?
20.	Чи здійснюється контроль за своєчасністю пред'явлення претензій за якістю та кількістю одержаних запасів?
21.	Чи проводиться контроль за списанням запасів від браку у виробництві?
22.	Чи звіряються корінці книжки доручень з Журналом реєстрації доручень ф. М-3?
23.	Чи проводиться контроль за несвоєчасно зламними невикористаними дорученнями?
24.	Чи проводиться контроль за точністю підрахунку первинних документів?
25.	Ціни, підрахунки в інвентаризаційних описах перевіряються третьою особою?
26.	Реєстри обліку ведуться особами, обов'язки яких не залежать від обов'язків по вибуттю, руху та зберігання запасів?
27.	Посадові особи періодично виявляють зіпсовані, морально застарілі і т.д. запаси?
28.	Запаси в наявності, право власності, належить іншим, виключаються із підрахунків?

Програма аудиту виробничих запасів

№ з/п	Перелік аудиторських процедур
1	Перевірити відповідність даних аналітичного обліку даним синтетичного обліку, даним Головної книги, звітності
2	Перевірити фактичну наявність запасів (за умови нагляду аудитором проведення інвентаризації запасів додатково розглядається "Програма аудиту для нагляду за проведенням інвентаризації запасів"). Перевірити організацію складського господарства, стан збереження запасів
3	Перевірити повноту оприбуткування запасів за наявності документів, які підтверджують їх придбання: вибіркова взаємна звірка господарських договорів, накладних, фактур тощо та облікових реєстрів на предмет ідентичності ряду показників: номенклатури, ціни, кількості, дат оприбуткування тощо

№ з/п	Перелік аудиторських процедур
4	Перевірити організацію контролю за зберіганням, використанням і погашенням довіреностей: <ul style="list-style-type: none"> – звірити за прибутковими документами, чи не було випадків передачі довіреностей іншим особам, зміни назви постачальників тощо; – звірити дані графи "відмітка про використання довіреностей" журналу обліку довіреностей ф. М-3 з даними первинних документів з оприбуткування запасів на склад; – перевірити своєчасність здачі до бухгалтерії невикористаних довіреностей (строки, відмітки)
5	Звірити правильність оформлення надходження та списання запасів: <ul style="list-style-type: none"> – звірити дані первинних документів із записами карток складського обліку; – взаємна звірка даних матеріального звіту та накладних, рахунків-фактур, лімітно-забірних карт із метою виявлення не вказаних у звіті первинних документів, підтвердження облікової ціни, наявності підписів матеріально відповідальних осіб тощо; – звірка віднесення в підзвіт окремим особам відпущених запасів, які не повинні списуватися в момент відпускання на витрати виробництва; – перевірити кореспонденцію рахунків на відпускання запасів у Головній книзі
6	Перевірити законність списання запасів при втратах: <ul style="list-style-type: none"> – дотримання встановленого порядку оформлення; – перевірка правильності застосування норм природного убутку при виявленні нестач
7	Перевірити дотримання лімітів із відпускання запасів: зустрічна перевірка лімітно-забірних карт із документами на витрачання
8	Вивчити стан матеріальної відповідальності за збитки, завдані підприємству
9	Перевірити своєчасність пред'явлення претензій за якістю та кількістю запасів
10	Перевірити достовірність інформації про запаси, що відображаються у примітках до фінансової звітності згідно з нормами П(с)БО 9
11	Перевірити правильність визнання запасів активами згідно з нормами П(с)БО 9: <ul style="list-style-type: none"> – чи є ймовірність того, що підприємство отримає економічні вигоди, пов'язані з використанням запасів; – чи достовірно визначена вартість запасів
12	Перевірити правильність визначення первісної вартості запасів при їх придбанні: <ul style="list-style-type: none"> – визначення при придбанні, виготовленні; – на підставі яких документів (висновків) визначено справедливую вартість запасів, отриманих безкоштовно, внесених до статутного капіталу, придбаних в обмін
13	Перевірити правильність відображення в обліку операцій зі списання запасів
14	Перевірити, який із методів оцінки запасів при відпусканні їх у виробництво, на продаж або інше вибуття застосовується на підприємстві: <ul style="list-style-type: none"> – згідно з наказом про облікову політику; – фактично (способом звірки даних аналітичного обліку та розрахунків)
15	Перевірити, чи правильно відображена в бухгалтерському обліку одиниця обліку запасів (найменування або однорідна група)
16	Перевірити достовірність даних за залишками запасів у фінансовій звітності: чи відображаються запаси за найменшою з двох оцінок: початковою вартістю або вартістю чистої реалізації запасів
17	Формування реєстрів виявлених порушень

Типові помилки і порушення в обліку запасів

№	Назва порушення
1	Неповне оприбуткування запасів, що надійшли
2	Оприбуткування запасів за відсутності позначок у журналі обліку виданих довіреностей про оприбуткування запасів
3	Виявлення нестач, лишків, присвоєння запасів
4	Завищення собівартості заготівельних матеріалів
5	Необґрунтовані претензії до постачальників
6	Порушення норм або лімітів списання запасів
7	Порушення порядку проведення інвентаризації
8	Проведення інвентаризації за відсутності МВО
9	Помилки та підробки при кодуванні документів
10	Незадовільна постановка бухгалтерського обліку
11	Незадовільна організація складського господарства та зберігання запасів
12	Відпускання запасів за заниженими цінами
13	Неправильне оформлення первинних документів з обліку запасів та їх неправильне застосування
14	Невиділення в первинних документах ПДВ, відсутність податкових накладних
15	Відсутність договору про повну матеріальну відповідальність